

дошкільної освіти діти опановують вимову всіх звуків рідної мови. Розвиваються фонематичне сприйняття та здатність до звукового аналізу мовлення.

Отже, виховання звукової культури мовлення – одне з найважливіших завдань розвитку мовлення у закладі дошкільної освіти, оскільки дошкільний вік вважається найбільш сенситивним для його вирішення. Удосконалення звукової сторони мовлення: чіткості вимови, сили та мелодики голосу, вміння користуватися темпом та ритмом мовлення, правильним диханням, інтонацією є необхідним етапом підготовки дитини до подальшого навчання у закладі загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Трифонова О.С. Реалізація ідей А.М.Богуш щодо виховання звукової культури мовлення в дошкільників. *Дошкільна освіта № 4 (6)*. 2004. № 3. С. 12-15.
2. Ушакова О.С. Робота з розвитку зв'язного мовлення (молодша та середня група). *Дошкільне виховання*. 2004. № 10. С. 9-14.
3. Ушакова О.С. Робота з розвитку зв'язного мовлення в дитячому саду (старша і підготовча до школи групи) . *Дошкільне виховання*. 2004. № 11. С. 8-12.

Булавіна Наталія Андріївна,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Пагула Т.І.
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»

СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Однією з головних проблем педагогіки раннього розвитку дитини є питання сенсорного виховання. Адже провідну роль у всебічному розвитку малюка відіграє сенсорний розвиток. Сенсорний розвиток є фундаментом для розвитку психічних пізнавальних процесів дитини і забезпечує вдаль оволодіння усіма видами діяльності.

Сенсорний розвиток необхідний людині для вивчення усіх видів діяльності. В його основі лежить діяльність аналізаторів, які утворюють зв'язок з довкіллям. Чуттєве сприйняття забезпечує знайомство з оточуючою дійсністю і сприяє накопиченню сенсорного досвіду. Чим вищий рівень сенсорного розвитку дитини, тим ширшим стає її сприймання.

Сенсорний розвиток – це розвиток сприймання, відчуття, уявлень про властивості та якості предметів, про їх колір, форму, розташування у просторі, розмір. Він є основою розумового розвитку дитини. Важливе значення чуттєве пізнання має у дошкільному віці, адже саме в цей період відбувається формування, розвиток і вдосконалення органів чуття, накопичення знань про оточуючу дійсність [6].

Сенсорний розвиток є головною складовою розумового розвитку дитини. Фундаментального значення він набуває в ранньому віці. Адже саме в дошкільника відбувається становлення основних видів чутливості. У дітей покращується гострота зору та слуху, розвивається фонематичний та музичний слух, удосконалюється розрізнення кольорів. Важливого значення тут набуває зв'язок набутих знань із словом, що слугує своєрідним закріпленням отриманої сенсорної інформації. Внаслідок цього відбувається розвиток наочно-дійового та образного мислення дитини. У цей період дитина починає орієнтуватися в просторі та власному тілі.

Складовою частиною сенсорної сфери є сприймання та відчуття. Сприймання – це процес відображення дійсності на основі відчуттів. Тобто сприймання відображає не окремі властивості та якості предметів оточуючої дійсності, а їх сукупність.

Сприймання дитини стає організованим та цілеспрямованим саме у дошкільний період.

Відчуття – це психічний процес, що являє собою відображення властивостей та якостей предметів оточуючої дійсності шляхом впливу подразників на органи чуття. Тобто, можна стверджувати, що відчуття є початковим етапом пізнання. Науковці розрізняють п'ять основних видів відчуттів: слухові, нюхові, зорові, смакові та тактильні відчуття.

Сенсорні здібності не даються кожному з нас у сформованому вигляді, ми маємо органи відчуття, які є передумовою успішного сприйняття всього різноманіття оточуючого світу. Дитину потрібно навчити розглядати, обстежувати на дотик, слухати, тобто сформувати в неї перцептивні дії. Відбувається засвоєння найважливіших елементів сенсорного розвитку -сенсорних еталонів [5].

Сенсорні еталони – це пізнання властивостей та якостей предметів, створені людиною у ході суспільно-історичного розвитку.

Еталонами форми є геометричні фігури; еталони кольору являють собою сім кольорів спектра та їхні відтінки; еталони величини – це метрична система мір. Оволодіння сенсорними еталонами відбувається не лише в дошкільному віці, це є відносно тривалим процесом [7].

Науковці зазначають, що оволодіння сенсорними еталонами повинно відбуватися паралельно з розвитком моторикитамовлення, що необхідно для оволодіння предметно-практичною діяльністю.

Психологи зазначають, щов процесі вивчення особливостей сенсорного розвитку, є найбільш інтенсивні сенсомоторні функції розвиваються у дошкільному віці.

Питання сенсорного виховання дошкільників є досить актуальним, адже саме дошкільний вік є початковим у становленні психічного розвитку дитини. Ряд науковців, а саме: А. Бондаренко, Л. Венгер, Н. Максимова, та ін. вказують на те, що проведення сенсорної роботи в ранньому віці є важливим етапом успішного розвитку дитини. Це зобов'язує батьків та педагогів забезпечити сприятливе середовище для розвитку пізнавальної діяльності дитини з використанням великої кількості матеріалу [3].

Сенсорний розвиток розглядається М. Монтесорі як основа формування особистості дитини у дошкільному віці. Науковиця вважає, що розвиток інтелекту неможливий без розвитку органів чуття. На її думку фундаментом всебічного розвитку є саме чуттєве сприйняття. Методики вченої дають можливість дитині самостійно ознайомитись із властивостями та якостями предметів, проявивши при цьому пізнавальну та дослідницьку активність. Вони розроблені

таким чином, що охоплюють усі сфери відчуттів дитини і сприяють якомога глибшому ознайомленню з властивостями предметів [4].

Багато науковців сходилися на тому, що сенсорне виховання має проходити паралельно з розвитком психічних пізнавальних процесів та вищих психічних функцій, які мають прямий зв'язок з розвитком пам'яті, мислення та мовлення. Вони вказують на те, що дитину необхідно вчити сприймати оточуючу дійсність усвідомлено.

Науковцями доведено, що розвиток сприймання відбувається на основі формування перцептивних дій. Перцептивні дії – це обстеження та співвідношення предметів з системою сенсорних еталонів.

Сенсорне виховання сприяє успішному оволодінню дитиною сенсорним досвідом, що в свою чергу забезпечує формування уявлень у дітей про оточуючу дійсність.

Інформацію про оточуючий світ та самих себе ми отримуємо завдяки відчуттям та сприйманню. Сприймання трактується науковцями як психічний процес цілісного відображення предметів і явищ оточуючої дійсності [1].

Багато науковців у своїх роботах вказують на те, що саме у молодшому дошкільному віці відбувається активний розвиток сенсорних процесів.

У науковій літературі виділяються такі властивості сенсорного розвитку, як безперервність, незворотність на нерівномірність

Ф. Фребель неабияку роль у своїй дидактиці відводив сенсорному розвитку. Він вважав, що завдання з сенсорного розвитку обов'язково слід включати в навчальну діяльність дитини і забезпечити відповідний контроль педагога над цією діяльністю [2].

Значний вклад у розвиток сенсорного виховання зробила також і Ю. Фаусек. Вона продовжувала ідею М. Монтесорі та дещо удосконалила її, зробивши оригінальні доповнення [8].

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що найбільш активно сенсо-перцептивний розвиток проходить у дошкільному віці. Діти оволодівають системою сенсорних еталонів, у них формується перцептивна діяльність, сприймання набуває цілеспрямованого та організованого характеру. Це підтверджує необхідність включення сенсорного виховання в систему корекційної роботи.

Проблема сенсорного виховання є особливо актуальною по відношенню до розумового розвитку дитини та її підготовки до самостійного життя.

Це і визначає головне завдання сенсорного виховання – знайомство дітей з сенсорними еталонами, а саме, формування уявлень про розмір, форму, колір предметів оточуючої дійсності та вміння використовувати ці уявлення під час обстеження предметів навколишнього світу та формування узагальнених способів перцептивної дії.

Найбільш сприятливим періодом для розвитку сенсорної сфери є дошкільний вік. Адже саме тоді ознайомлення з властивостями та якостями предметів оточуючого світу є ключовим у розумовому розвитку дитини.

У сучасній педагогіці зміст сенсорного виховання розглядається в контексті формування, збагачення та удосконалення орієнтування дитини дошкільного віку в оточуючому світі.

Науковці наголошують на необхідності проведення сенсорного виховання у дошкільному віці. Вони зазначають, що всі знання, якими володіє дитина у цьому віці є результатами діяльності органів чуття. На думку дослідників, основною складовою дошкільного навчання є саме сенсорне виховання.

З-поміж багатьох завдань сенсорного виховання, найважливішим для дітей з інтелектуальними порушеннями залишається формування у них загальноприйнятих способів обстеження предметів та їх якостей, навчання орієнтуванню в навколишньому світі, засвоєння системи сенсорних еталонів, формування сенсорних уявлень та вчасне і правильне поєднання сенсорного досвіду зі словом.

Отже, крім пристосування аналізаторів до навколишнього середовища необхідним є і проведення спеціально навчання – сенсорного виховання. Воно являє собою розвиток та вдосконалення сенсорних процесів (відчуття, сприймання). Сенсорне виховання має здійснюватись не лише на заняттях, а й і у повсякденному житті. Адже у ході ігор та праці дитина цілісно сприймає різноманітні явища і предмети оточуючої дійсності. Проте деякі об'єкти можуть не сприйматися повністю, або сприйматися частково. Тому головним

тут є показати дітям непомічені ними якості та предмети навколишнього світу. Основним завданням є потреба у формуванні вмінь сприймати предмети та явища, які сприятимуть розвитку усіх видів діяльності.

На сьогоднішній день в науково-педагогічній літературі представлена велика кількість матеріалу з питань сенсорного виховання дошкільників, але дослідження цих питань не втратило актуальності, що дає підстави нам для проведення власного дослідження з цієї теми.

Список використаних джерел

1. Блеч Г. О. Методичні рекомендації до організації корекційно-виховної роботи з формування уявлень про навколишнє середовище у розумово відсталих дошкільників: Збірник наукових праць: Вип. 7. За ред. Т.В. Сак. Київ: 2012 С. 11-21.

2. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.]. – [2-ге вид.]. Київ: Каравела, 2009. 400 с.

3. Максимова Н. Ю. Основи дитячої патопсихології: Київ: Перун, Навч. посібник. 1996. 464 с.

4. Монтессорі М. Метод наукової педагогіки. 1993.

5. Трикоз С. В. До проблеми сенсорного розвитку розумово відсталих дітей. *Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: наук.-метод. зб. АПН України, Ін-т дефектології.* Київ, 2001. Вип. 2. С. 86-90.

6. Трикоз С. В. Зміст та завдання сенсорного виховання дітей з інтелектуальною недостатністю. Актуальні проблеми навчання дітей з особливими потребами: Збірник наукових праць Ун-т «Україна». Київ, 2010. Вип. 7(9). С. 235-240.

7. Трикоз С. В. Особливості сприймання кольору, форми і розміру розумово відсталими дошкільниками. *Психолого-педагогічні основи професійної підготовки вчителя: наук.-метод. зб. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний інститут,* 1996. С. 86-88.

8. Фаусек Ю. І. Дитячий садік Монтессорі. Берлін, 1923. 215 с.